

Odpovědnost za vady, ušlý zisk

O vztah příčinné souvislosti, který je jednou z podmínek odpovědnosti za škodu podle § 420 odst. 1 obč. zák., se jedná, vznikla-li škoda následkem protiprávního úkonu škůdce. Byla-li příčinou vzniku škody jiná skutečnost, odpovědnost za škodu nenastává; příčinou škody může být jen ta okolnost, bez jejíž existence by ke škodnému následku nedošlo. Přitom nemusí jít o příčinu jedinou, nýbrž stačí, jde-li o jednu z příčin, která se podílí na nepříznivém následku, o jehož odškodnění jde, a to o příčinu důležitou, podstatnou a značnou. Je-li příčin více, působí z časového hlediska buď souběžně anebo následně, aniž se časově překrývají; v takovém případě je pro existenci příčinné souvislosti nezbytné, aby řetězec postupně nastupujících příčin a následků byl ve vztahu ke vzniku škody natolik propojen (prvotní příčina bezprostředně vyvolala jako následek příčinu jinou a ta postupně případně příčinu další), že již z působení prvotní příčiny lze důvodně dovozovat věcnou souvislost se vznikem škodlivého následku. Na druhé straně řetězec příčin nezakládá příčinnou souvislost mezi jednáním škůdce a vzniklou škodou tehdy, vstupuje-li do děje jiná, na jednání škůdce nezávislá skutečnost, která je pro vznik škody rozhodující.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 2479/2016, ze dne 22.12.2016)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně G. s. r. o., se sídlem P., zastoupené JUDr. P.Š., advokátem se sídlem P., proti žalovanému statutárnímu městu Plzni, se sídlem magistrátu P., o 8.820.000 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu Plzeň-město pod sp. zn. 39 C 246/2013, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 29. 1. 2016, č. j. 25 Co 297/2015-223, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

Žalobou ze dne 11. 11. 2013 se žalobkyně domáhala na žalovaném městu částky 8.820.000 Kč s příslušenstvím z titulu bezdůvodného obohacení, jež mělo žalovanému vzniknout užíváním pozemků k uložení odpadu v jeho vlastnictví na pozemcích žalobkyně bez právního důvodu. Žalobkyně je vlastníkem pozemků v katastrálním území obce L., na nichž byla v průběhu let 1967 - 1991 skládka odpadu, kterou provozoval právní předchůdce žalovaného, a žalovaný je proto také vlastníkem odpadu.

Rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město ze dne 19. 3. 2015, č. j. 39 C 246/2013-172, byla žaloba zamítnuta a bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení. Soud dospěl k závěru, že odpad na skládce není samostatnou věcí a nelze bez dalšího dovodit, že jeho jediným vlastníkem je žalovaný, neboť na skládku odpad zavážely různé subjekty, proto není dána pasivní legitimace žalovaného. Soud dále zvažoval, zda nelze žalobě vyhovět z titulu náhrady škody ve formě ušlého zisku, neboť žalovaný nesplnil povinnost rekultivovat skládku, avšak dospěl k závěru, že není dána příčinná souvislost mezi nečinností žalovaného při rekultivaci a nemožností realizovat podnikatelský záměr žalobkyně, neboť územní rozhodnutí o využití území ke zřízení linky pro recyklaci stavebního odpadu žalobkyně nezískala mj. z důvodu stavební uzávěry v obci L. Důvodnou shledal soud námitku promlčení, neboť žalobkyně nejpozději v roce 2006, kdy rozhodnutí stavebního úřadu o nepovolení výstavby linky recyklace odpadu nabylo právní moci, věděla, že výstavbu areálu likvidace odpadu nezrealizuje.

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 29. 1. 2016, č. j. 25 Co 297/2015-223, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací

soud se po doplnění dokazování ztotožnil s právním posouzením soudu prvního stupně. K otázce vlastnictví odpadu na skládce odvolací soud uvedl, že s přihlédnutím k působení biologických zákonů nelze v současné době předpokládat, že odpad hromadící se více než padesát let zůstal v nezměněné podobě, že jej lze definovat jako samostatnou věc a že lze určit konkrétního vlastníka této věci. Od ukončení provozu skládky uplynula řada let, skládka byla překryta zeminou, odpad tedy již není kompletně oddělitelný a jeho masa nemá určeny přesné hranice. Ani odvolací soud proto neshledal pasivní legitimaci žalovaného k vydání bezdůvodného obohacení, neboť předpokladem úspěšnosti takového nároku je určení a prokázání vlastnictví odpadu. Rovněž v otázce ušlého zisku se odvolací soud ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že důvodem bránícím v realizaci podnikatelského záměru žalobkyně byla mj. stavební uzávěra na celé území obce L., a to z důvodu zamezení živelného rozvoje obce bez zpracovaného územního plánu, a proto není dána příčinná souvislost mezi porušením povinnosti žalovaného rekultivovat pozemek a škodou na straně žalobce spočívající v ušlém zisku ze zmařeného podnikatelského záměru. Nárok žalobce by nemohl být přiznán ani pro důvodnou námitku promlčení.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost shledává v řešení otázky hmotného práva, která dosud nebyla v rozhodování odvolacího soudu vyřešena, případně se při jejím řešení odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu. Dovolatelka předestřela dovolacímu soudu otázku, zda je skládka po právní stránce samostatnou věcí a zda je vlastníkem skládky žalovaná. Na podporu závěru, že odpad na skládce není působením biologických zákonů ve stejné podobě, nemá zřejmé hranice a není oddělitelný od pozemků, nebyl proveden jediný důkaz. Dovolatelka namítá, že pokud je žalovaný povinen bývalou skládku sanovat a rekultivovat, není možné, aby nebyl jejím vlastníkem. V rozporu s ustálenou rozhodovací praxí pak odvolací soud posoudil otázku, zda porušením povinnosti provést rekultivaci skládky žalovaným vznikla žalobkyni škoda, neboť tato skutečnost byla významnou příčinou nepovolení zřízení areálu pro recyklaci stavebních odpadů. Dovolatelka uvádí, že se jednalo o rozhodující okolnost pro vznik škody, a nesouhlasí ani se závěrem, že pokud by byl její nárok oprávněný, došlo k jeho promlčení, neboť škoda vznikala postupně. Z těchto důvodů dovolatelka navrhuje dovolacímu soudu, aby napadené rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení dovolatelky (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), je přípustné pro řešení otázky charakteru bývalé skládky, jejího vlastnictví, a příčinné souvislosti mezi žalobkyní tvrzeným ušlým ziskem a jednáním žalovaného (jeho právního předchůdce), není však důvodné.

Rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na závěru, že žalovaný není vlastníkem odpadu. Klíčovým pro právní posouzení věci se tedy jeví otázka charakteru odpadu uloženého pod povrchem pozemků a jeho vlastnictví. Taková otázka dosud nebyla v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu na obdobném skutkovém základě řešena.

Dovolatelka uvedla na podporu svého tvrzení, že žalovaný je vlastníkem odpadu, řadu rozhodnutí Nejvyššího soudu, s jejichž závěry mělo být rozhodnutí odvolacího soudu v rozporu. Citovaná judikatura však na řešený případ nedopadá, neboť z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1056/2010, a rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2008, sp. zn. 33 Odo 820/2006, v otázce pasivní legitimace žalovaného města jako provozovatele svozu komunálního odpadu vyplývá opačný závěr a soud žalobu zamítl s odkazem na existující nájemní vztah. V usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2008, sp. zn. 30 Cdo 2371/2007, byla předmětem dovolacího přezkumu otázka stanovení výše bezdůvodného obohacení. Ve všech případech byl zavážen komunální odpad na pozemek v soukromém vlastnictví bez povolení majitele.

Žalovaný předmětné pozemky nikdy nevlastnil, vlastníkem pozemků byl stát, dokud v letech 2004 a 2006 nepřevodil pozemky na žalobkyni. Žalovaný měl pozemky ve správě, avšak souhlas se zavážením odpadu dal tehdejší Okresní národní výbor jako orgán státní správy. Dovolatelka opakovaně uvedla, že žalovaný se stal vlastníkem odpadu, který na pozemky uložily jiné státní organizace a subjekty, aniž by tento svůj názor jakkoli argumentačně podpořila a uvedla, z jakého titulu mělo na žalovaného přejít vlastnictví ve smyslu § 132 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“), účinného do 31. 12. 2013.

Dovolatelka dále namítla, že je právně nepřípustné a nelogické, aby určitý subjekt nebyl vlastníkem věci, ač by byl povinen podle veřejného práva s věcí nakládat. Nakládat s movitou (i nemovitou) věcí však nepochybně smí dle platného práva i osoba od vlastníka odlišná, z čehož jí mohou vzniknout i práva a povinnosti podle veřejnoprávních předpisů, např. nájem věci, držba, leasing, věcná práva k věci cizí dle třetí hlavy občanského zákoníku z r. 1964 či věcná práva k cizím věcem dle § 1240 a násl. zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), účinného od 1. 1. 2014. O povinnosti žalovaného bývalou skládku L. asanovat a rekultivovat pravomocně rozhodly orgány ochrany životního prostředí opakovaně a tento závěr nelze v civilním řízení zpochybnit. Zároveň však z této povinnosti ani nelze dovozovat další soukromoprávní vztahy, jako to činí dovolatelka. Žalovaný je k rekultivaci skládky povinen jako právní nástupce původce a provozovatele skládky, nikoli z titulu vlastnictví k odpadu. Jedná se o povinnost, kterou mu uložila Česká inspekce životního prostředí dle § 115 odst. 16 zákona č. [254/2001](#) Sb., o vodách a o změně některých zákonů, ve znění do 31. 12. 2014.

Jediným v úvahu přicházejícím podkladem pro závěr o vlastnictví odpadu žalovanou tak zůstává rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 24. 2. 2004, č. j. 56 Co 496/2003-70, který ve sporu mezi současným žalovaným v pozici žalobce potvrdil zamítnutí jeho žaloby proti státu - Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových o zaplacení nákladů spojených s asanací skládky z titulu bezdůvodného obohacení. Krajský soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, neztotožnil se s jeho závěrem o okamžiku nabytí vlastnictví ke sporným pozemkům, ale potvrdil, že povinnost rekultivovat pozemek, a tedy i vynaložit náklady na rekultivaci stíhala s ohledem na obsah hospodářské smlouvy z roku 1980 právního předchůdce žalobce, nikoli vlastníka pozemku. Pouze nad rámec tohoto závěru dále vyslovil názor, že skládka a pozemek, na němž se nachází, jsou samostatné věci. Doslova však odvolací soud uvedl „Je nutno dodat, že z právního hlediska je odpad tvořící skládku věcí movitou. Tu (bez dalšího) není možné považovat za součást věci (zde pozemku) ve smyslu § 120 odst. 1 obč. zák.“ Předně je nutno konstatovat, že řešením předběžné otázky ve sporu, jehož účastníci nejsou totožní s účastníky tohoto řízení, není soud v projednávané věci vázán. Z uvedeného však dle názoru dovolacího soudu ani nelze vyvodit závěr, že se jedná o pravomocné rozhodnutí o charakteru daného odpadu, neboť předmětem uvedeného řízení byla pouze otázka, zda se stát bezdůvodně obohatil na úkor žalovaného, který vynaložil náklady na rekultivaci pozemku v jeho vlastnictví, a to s negativním závěrem. Tomuto závěru odpovídá i odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. 33 Odo 1315/2004, jímž bylo odmítnuto dovolání žalovaného města Plzně a v němž dovolací soud konstatoval, že pro rozhodnutí ve věci bylo bez významu, zda byl žalovaný stát vlastníkem skládky jakožto součásti pozemku nebo zda je skládka samostatnou věcí.

Soudy obou stupňů vyšly ze skutkového zjištění, že na skládku byl ukládán komunální odpad, popílek z tepláren i odpad produkovaný Československou armádou. Odpad se v prostoru vytěženého kaolinového lomu hromadil od konce šedesátých let nejpozději do roku 1991, kdy byla skládka uzavřena, následně byla skládka zahrnuta zeminou (žalobkyně sama navršila na pozemky zhruba 1000 m³ zeminy) a dalších deset let zde neprobíhala jiná činnost, než rekultivační práce, o jejichž zaplacení vedl žalovaný spor se státem. Smlouvou o bezúplatném převodu ze dne 4. 6. 2002 převodil stát vlastnictví k pozemku p. č. 2341/14 v katastrálním území L. na společnost RESO Kladno, s. r. o. (právního předchůdce žalobkyně) s výslovným upozorněním, že pozemek byl v minulosti užíván ke

skládkování odpadu, neváznou na něm žádná věcná břemena a přijímající strana prohlásila, že je jí stav pozemků dobře znám. Kupní smlouvou ze dne 15. 11. 2005 nabyla žalobkyně vlastnictví k pozemku par. č. 2341/24 v katastrálním území L. od státu, kupující shodně s prodávajícím prohlásili, že jim nejsou známy žádné skutečnosti, které by uzavření smlouvy bránily. Po neudělení povolení k výstavbě recyklační linky odpadů stavebním úřadem následovala jednání se žalovaným a paralelně vedl žalovaný správní spory o uloženém opatření k rekultivaci bývalé skládky a monitoringu skládkových vod.

Uvedené skutkové závěry nepodléhají přezkumné pravomoci dovolacího soudu. Při právním posouzení je třeba zohlednit specifikum odpadu, jehož se původní vlastník zbavil za účelem pozbytí vlastnictví. Správce a provozovatel skládky odpad převzal pouze k uskladnění a zrecyklování bez úmyslu odpad zachovat, vlastnit či s ním nakládat jiným způsobem, než dosáhnout jeho zániku a splynutí s pozemkem, do něhož je ukládán. Ze všech uvedených skutečností pak odvolací soud vyvodil závěr, že v důsledku působení biologických zákonů nelze na danou skládku pohlížet jako na samostatnou věc movitou, a to věc ve vlastnictví žalovaného.

Dovolací soud považuje za notorietu (všeobecně známou skutečnost), k níž není třeba provádět dokazování, že každá hmotná věc se působením času a přírodních sil (déšť, mráz, vítr, vysoké letní teploty) mění a ztrácí své kvalitativní a kvantitativní vlastnosti. Bez působení člověka podléhají tyto hmotné předměty fyzikálním a biologickým procesům (koroze, tlení, změna skupenství atd.), které postupně způsobují opotřebení věci vedoucí až k rozpadu, k zániku věci v právním slova smyslu. I dovolací soud konstatuje, že odpad zavážený různými subjekty, hromadící se po dobu více než padesáti let na místě kaolinového lomu, překrytý zeminou působením času doznal takových fyzikálních a biologických změn, že již nelze rozlišit, v jakém objemu jej nahromadily jednotlivé subjekty, v jakém rozsahu ještě nedošlo ke smísení s pozemkem a kde tedy fakticky jsou hranice dosud nezrecyklovaného odpadu. Za této situace pak nelze zbytky skládky hodnotit jako jednu samostatnou věc movitou, s níž by bylo možno nakládat a manipulovat. K tomu dovolací soud doplňuje, že dnes si již nelze představit, že by bylo možné odpad od pozemků oddělit, aniž by se tím předmětné pozemky znehodnotily. Závěr odvolacího soudu, že žalobě nelze vyhovět z titulu bezdůvodného obohacení spočívajícího v uskladnění odpadu ve vlastnictví žalovaného na pozemcích žalobkyně, neboť žalovaný není ve věci pasivně legitimován, je tedy správný.

Žalobkyně po předestření předběžného názoru okresního soudu doplnila svá skutková tvrzení a žádala zaplacení žalované částky jako náhradu škody ve formě ušlého zisku. Ze skutkových zjištění však vyplynulo, že žalobkyně nemohla realizovat svůj podnikatelský závěr nejen pro neprovedení sanace pozemku žalovaným, ale také pro stavební uzávěru obce L., která trvala i v době rozhodnutí odvolacího soudu. Odvolací soud proto neshledal příčinnou souvislost mezi porušením právní povinnosti žalovaného provést rekultivaci pozemků a neuskutečněním podnikatelského záměru žalobkyně.

O vztah příčinné souvislosti, který je jednou z podmínek odpovědnosti za škodu podle § 420 odst. 1 obč. zák., se jedná, vznikla-li škoda následkem protiprávního úkonu škůdce. Byla-li příčinou vzniku škody jiná skutečnost, odpovědnost za škodu nenastává; příčinou škody může být jen ta okolnost, bez jejíž existence by ke škodnému následku nedošlo. Přitom nemusí jít o příčinu jedinou, nýbrž stačí, jde-li o jednu z příčin, která se podílí na nepříznivém následku, o jehož odškodnění jde, a to o příčinu důležitou, podstatnou a značnou (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 11/1976 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 35). Je-li příčin více, působí z časového hlediska buď souběžně anebo následně, aniž se časově překrývají; v takovém případě je pro existenci příčinné souvislosti nezbytné, aby řetězec postupně nastupujících příčin a následků byl ve vztahu ke vzniku škody natolik propojen (prvotní příčina bezprostředně vyvolala jako následek příčinu jinou a ta postupně případně příčinu další), že již z působení prvotní příčiny lze důvodně dovozovat věcnou souvislost se vznikem

škodlivého následku. Na druhé straně řetězec příčin nezakládá příčinnou souvislost mezi jednáním škůdce a vzniklou škodou tehdy, vstupuje-li do děje jiná, na jednání škůdce nezávislá skutečnost, která je pro vznik škody rozhodující (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 245/2000).

Důvodem pro zamítavé rozhodnutí stavebního úřadu (Městského úřadu Nýřany ze dne 17. 10. 2005, potvrzené Krajským úřadem Plzeňského kraje ze dne 16. 2. 2006) bylo jak neprovedení rekultivace pozemku, tak také stavební uzávěra obce L. Ta byla vyhlášena nařízením č. 2/2005 ze dne 8. 7. 2005, aby byl zamezen živelný rozvoj obce bez řešení dopravního systému a systému inženýrských sítí. Dovolatelka proti druhé okolnosti brání v realizaci jejího podnikatelského záměru bez ohledu na existenci důvodů dalších nic nenamítala, pouze bagatelizovala její význam.

Judikatura dovolacího soudu je ustálena v závěru, že ušlý zisk znamená ztrátu očekávaného majetkového přínosu za situace, že poškozený měl zajištěny veškeré předpoklady pro tzv. pravidelný běh věcí, a do tohoto děje vedoucího k získání majetkového prospěchu zasáhlo protiprávní jednání škůdce (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 25 Cdo 4419/2010). V dané věci by však ke zvětšení majetku (zisku) žalobkyně nedošlo i bez protiprávního jednání žalovaného, a to pro stavební uzávěru vyhlášenou na celé katastrální území obce L. Ze stanoviska obce k záměru žalobkyně je zjevné, že při pravidelném běhu věcí by k zamýšlenému využití pozemků nebylo dáno úřední povolení do přijetí územního plánu, ve kterém se s pozemky skládky nepočítá. Do pravidelného běhu událostí tak vstoupila na nečinnosti žalovaného nezávislá skutečnost, která byla pro rozhodnutí o zamítnutí návrhu na vydání územního rozhodnutí stejně důležitá, a sama o sobě postačovala k zamítnutí návrhu žalobkyně. Stavební uzávěra přitom byla vyhlášena bez jakékoli souvislosti s nečinností žalovaného. Neobstojí tedy názor dovolatelky, že neprovedením rekultivace a sanace skládky jí vznikla škoda ve formě ušlého zisku za pronájem předmětných pozemků v žalované části. Již ze žalobních tvrzení i závěrů znaleckého posudku předloženého žalobkyní vyplývá, že žalovaná částka ročního nájmu pozemků je stanovena pro užití pozemků k uskladnění odpadů. Z výše již rozvedených důvodů dospěl odvolací soud k závěru, že realizaci podnikatelského záměru žalobkyně a v podstatě jakémukoli nakládání s pozemky nebránilo pouze nesplnění povinnosti rekultivovat pozemek žalovaným, ale také stavební uzávěra obce, která trvala i v době rozhodování odvolacího soudu. Žalobkyni tak nemohl uniknout zisk z pronájmu pozemků pro účely uskladňování odpadů v příčinné souvislosti s jednáním žalovaného (jeho právního předchůdce).

Dovolatelka citovala rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1619/2012, které však na předmětnou věc nedopadá, neboť v daném případě posuzovaly soudy odpovědnost veterináře za úmrtí březí klisny po podání léčivého přípravku dle § 421a obč. zák. Z obsahu dovolání je pak zřejmé, že dovolatelka se domnívá, že pro závěr o příčinné souvislosti postačuje zjištění, že škůdce odpovídá jen za jednu z podstatných příčin škodní události. Z výše uvedených důvodů vyplývá, že takový závěr o vzniku škody v podobě ušlého zisku není správný.

Za situace, kdy nároku žalobkyně nelze vyhovět ani z titulu bezdůvodného obohacení, ani z titulu náhrady škody ve formě ušlého zisku, je řešení otázky případného promlčení nároku nadbytečné.

Jelikož uplatněný dovolací důvod nesprávného právního posouzení nebyl naplněn, Nejvyšší soud dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. jako nedůvodné zamítl.

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)